

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ภควา — ผู้ทรงจำแนกธรรม, พระผู้มีพระภาคเจ้า”

ภควา อ่านแบบภาษาบาลีว่า พะ - คะ - วา มีความหมายหลายอย่าง เช่น ผู้ทรงเป็นที่เคารพบูชาสูงสุด เป็นพระนามของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุคคลผู้เลิศที่สุด ประเสริฐที่สุด เจริญที่สุดในโลกโดยไม่มีใครเสมอเหมือน เป็นต้น และอีกความหมายหนึ่งที่เป็นที่เข้าใจกัน คือ **ผู้ทรงจำแนกธรรมแสดงแก่พุทธบริษัท**

ข้อความในปรมัตถทีปนี อรรถกถา ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ โลกสูตร แสดงถึงความหมายบางส่วน of คำว่า ภควา ดังนี้

-พระตถาคต ชื่อว่า ทรงควรแก่ความเคารพ ก็เพราะเหตุที่ทรงควรซึ่งการทำความเคารพอย่างดียิ่ง หมายความว่า ทรงควรแก่ความเคารพ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำว่า ภควา นี้ จึงเป็นคำเรียกบุคคลผู้วิเศษโดยคุณแห่งบุคคลผู้สูงสุดกว่าสัตว์ และบุคคลผู้เป็นที่ควรเคารพการวะ

-พระพุทธเจ้า นั้น บัณฑิตขนานพระนามว่า ภควา เพราะเหตุที่ทรงจำแนกแจกแจงธรรม

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลกเพื่อแก้แค้นแก่สัตว์โลกอย่างแท้จริง ชีวิตของพระองค์ในชาติสุดท้าย จิตขณะแรกของพระองค์คือปฏิสนธิจิต [ถือปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนางสิริมหามายา] เกิดขึ้นเมื่อวันเพ็ญเดือน ๘ คือ วันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ ต่อจากนั้นมา ๑๐ เดือนตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ คือ วันเพ็ญเดือนวิสาขะ พระองค์ก็ประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา ต่อจากนั้น ชีวิตของพระองค์ก็ทรงดำเนินไปตามปกติของคฤหัสถ์ที่ยังไม่ได้ดับกิเลส จนกระทั่งพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา พระองค์เสด็จออกผนวชแสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ซึ่งวันที่พระองค์เสด็จออกผนวชนั้น ตรงกับวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ (เดือน ๘) ต่อจากนั้นผ่านไป ๖ ปี เมื่อทรงมีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษาพระองค์ก็ได้ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๖ เมื่อพระองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้ว พระบารมี (คุณความดีที่จะทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส) ที่ทรงบำเพ็ญมานั้น ไม่ใช่เพื่อพระองค์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น แต่เพื่ออุปการะแก้แค้นแก่สัตว์โลก ผ่านมาอีก ๒ เดือน ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๘ พระองค์ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดภิกษุปัญจวัคคีย์ จนเป็นเหตุให้ท่านโกณฑัญญะ ได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระโสดาบัน เป็นพระอริยสงฆ์องค์แรกในโลก ต่อจากนั้นเป็นต้นมาตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา พระองค์ทรงแสดงธรรมโปรดสัตว์โลกมาโดยตลอดทั้งหมดทั้งปวงนั้นเพื่ออุปการะแก้แค้นแก่สัตว์โลกให้เกิดปัญญาอย่างแท้จริง และมีผู้ได้รับประโยชน์จากพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงมากมายนับไม่ถ้วน จนกระทั่งถึงวันเพ็ญเดือน ๖ ในขณะที่ยังมีพระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา พระองค์ก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน เป็นการตายครั้งสุดท้ายของพระองค์ ไม่มีการเกิดอีกในสังสารวัฏ

จะเห็นได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้สภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงทุกอย่างตามความเป็นจริง ทรงดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้น ไม่มีเหลือ ทรงชนะกิเลสทั้งหลายทั้งปวงจนถึงที่สุดแล้ว ไม่ต้องชนะกิเลสอีกต่อไป เพราะดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นแล้วไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นอีกเลย ไม่ทรงพ่ายแพ้ให้กับกิเลสอีกต่อไป พระองค์ทรงเป็นผู้ดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้น และทรงแสดงพระธรรมเพื่ออุปการะเกื้อกูลให้สัตว์โลกได้เข้าใจธรรมตามความเป็นจริง ดับกิเลสได้เหมือนอย่างพระองค์ เพราะพระบารมีทั้งหมดที่พระองค์ทรงบำเพ็ญมาตลอดระยะเวลา ๔ อสงไขยแสนกัปป์นั้น เพื่อทรงอุปการะเกื้อกูลแก่สัตว์โลกอย่างแท้จริง และที่สัตว์โลกจะเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสได้ ก็ต้องได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระองค์ได้ทรงแสดงพระธรรมทั้งหมด เป็นไปเพื่อปัญญาโดยตลอด ตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด พระองค์ทรงจำแนกธรรม แสดงธรรมโดยนัยต่างๆ เป็นคำจริง เป็นวาจาจริงจะ อุปการะเกื้อกูลเพื่อความเจริญขึ้นของปัญญาของพุทธบริษัทอย่างแท้จริง

กาลของพระพุทธศาสนาก็จົงเลยมานแล้ว ๒๕๐๐ กว่าปี และก็จົงเลยมไปเรื่อยๆ ถ้าเป็นผู้ยังไม่ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ก็เป็นที่แน่นอนว่า อวิชชา ความไม่รู้ที่สะสมมาในอดีตที่ผ่านมา นั้น ก็มากแล้ว เมื่อไม่ได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม ก็ยังจะมีความไม่รู้ต่อไปอีกมากมายเพียงใด เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิด ก็ยังคงเต็มไปด้วยความไม่รู้ ข้อความดังกล่าวก็ย่อมจะเป็นข้อคิดเตือนใจสำหรับผู้ที่ได้สะสมเหตุที่ดีมา ที่จะได้คิด ได้ไตร่ตรอง และเริ่มที่จะได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง สะสมเป็นที่พึ่งต่อไปในภายหน้า เป็นช่วงเวลาที่สมควรประมาทหลงระเหิมมัวเมาอีกต่อไป ขณะใดที่ได้ฟังพระธรรมและเข้าใจ ขณะนั้นก็เป็นการบูชาพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงบำเพ็ญพระบารมีมา โดยไม่ใช่เพื่อรู้แจ้งสภาพธรรมเพียงพระองค์เดียว แต่เพื่อที่จะให้บุคคลอื่นมีโอกาสได้เข้าใจพระธรรมด้วย

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระองค์ไม่ได้ทรงแต่งตั้งใครให้เป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่ก็ให้มีพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ ที่จะเป็นประโยชน์เกื้อกูลสำหรับผู้ที่มีโอกาสได้ฟัง ได้ศึกษาอย่างแท้จริง ข้อที่น่าพิจารณาอย่างยิ่งว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมีสี่อสงไขยแสนกัปป์ เพื่อจะรู้ความจริง เพื่อคนอื่นจะได้เข้าใจความจริงตามที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ด้วย ไม่ได้ต้องการอย่างอื่นใดทั้งสิ้นจากพุทธบริษัทเลยแม้แต่น้อย พระองค์ทรงมอบมรดกที่ล้ำค่า คือพระธรรม ด้วยการทรงจำแนกธรรมแสดงธรรมโดยละเอียด โดยประการต่างๆ แก่พุทธบริษัท แต่ผู้นั้นจะไม่ได้รับมรดกเลย ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง.

ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร . ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗